

TROOSTELOOS? GETROOST...

LEZING: Jes 63, 16b-17.19b ; 64, 2b-7

Gij, Jahwe, zijt onze vader,
van oudsher heet Gij onze verlosser.
Waarom, Jahwe, liet Gij ons van uw wegen afdwalen,
waarom liet Gij ons hart verstenen, dat het U niet meer vreest.

Mocht Gij de hemel toch openscheuren om af te dalen !
De bergen zouden wankelen voor uw aangezicht.
Geen oor heeft gehoord, geen oog heeft gezien,
dat een god buiten U aldus optreedt voor hen die op hem vertrouwen.
Allen hebben wij ons verontreinigd,
heel onze gerechtigheid werd een stondendoek gelijk;
en wij zijn allen als bladeren verwelkt;
de wind van onze zonden blaast ons weg.
Niemand is er, die uw naam nog aanroept,
niemand, die de moed heeft te steunen op U;
want Gij hebt uw gelaat voor ons verborgen,
en os prijsgegeven vanwege onze schuld.

En toch, Jahwe, zijt Gij onze vader.
We zijn de leem, Gij zijt de boetseerder,
wij allen het werk van uw hand.

TOESPRAAK

Met de herinnering aan de zomerzon in onze rug doet het donker van deze dagen en de koude nattigheid ons uitzien naar beter. De beginnende winterse omstandigheden maken het ons gemakkelijker met elkaar te delen wat het betekent te verwachten. En het werkt dan ook dat wij in deze dagen advent vieren als een tijd van verwachting.

Alleen veronderstelt de houding van verwachten en uitzien een beschouwing over het leven dat niet meer vanzelfsprekend is in deze tijd. Echte verwachting kan enkel als we ervaren dat we het leven niet in de hand hebben, maar dat het leven naar ons toe zal komen, dat het leven ons overkomt. De idee dat wij het leven niet volledig in de hand hebben, matcht niet meer met onze tijdsgeest. Het leven is maakbaar geworden in de beleving van de mensen. We zijn omringd en vullen ons bewustzijn met dingen die wij zelf gemaakt hebben. Wij beleven het leven en drukken het uit in bits en bytes die wij via het internet de wereld rondsturen. In een maakbare samenleving wordt niet verwacht. Daar wordt gepland, ontwikkeld, gemanaget op het bord van de toekomst. Toekomst is een projectiescherm waarnaar wij projecteren wat nu in ons hoofd zit. De architect ontwerpt een bouwplan voor een huis met alles erop en eraan. En bouwheer projecteren dit op het scherm van de toekomst één jaar later. Eén jaar later staat dat huis daar. Toekomst louter als projectie van wat er nu is. Het gaat me dunkt in de advent niet om zulke verwachting van de toekomst.

Het verschil wil ik nog eens scherpstellen:

de laatste tijd hoor ik jonge mensen minder zeggen: “wij hebben een kind verwekt”. Neen, in de plaats komt: “wij hebben ons kindje gemaakt”. Het verschil tussen leven dat beleefd wordt als maakbaar en leven dat beleefd wordt als iets dat ons overkomt kun je nauwelijks scherper stellen. Wat de medische wetenschap ook vermog om de vrucht te laten groeien en geboren wordt, het blijft gaan over een uniek wezentje dat groeit in de moederschoot, de tempel van geborgenheid. Ineens, van waar het nieuwe leven in wezen komt: niemand kan het momenteel zeggen. Het kind overkomt ons zoals het is. Leven komt naar ons toe, het overkomt ons. Adventsverlangen situeert zich in deze context.

De wezenskern van alle leven vatten wij nog altijd niet: de onvolkomenheid en de begrensdheid van ons menselijke blikveld ervaren wij elk dag. Zolang wij het wezenlijke van het leven nog niet kunnen doorgronden, blijft het leven een beweging waarin we meestromen van licht naar donker, van vreugde en leed, van zekerheden naar vele onzekerheden. Een stroming die wij zoveel als mogelijk proberen onder controle te houden maar die ons in wezen nog uit handen valt.

In onze bijbelse traditie zijn gaandeweg antwoorden geboren op de ondoorgrondelijke beweging van het leven. Niet door getheoteriseer van geleerden in de tempel, maar doorheen verhalen van mensen die elkaar bejegenen en die met elkaar gemeenschap vormen en zo door de stroom van dit leven geraken. In de eeuwenlange ervaring van wederzijdse bejegening is een geloof gegroeid: het geloof dat ieders onvolkomenheid kan aangevuld en gedragen worden door de ander. Wij zijn mensen die niet als enkelingen zin vinden, wij ervaren ons als mensen naar wie iemand naartoe komt en als mensen die naar de ander kan uitgaan. Kortom: leven dat naar ons toekomst, dat ons overkomt. En dat is het bijbelse: dat wat dan tussen ons gebeurt hoe aards van aard ook tegelijk een onaards karakter heeft, dat in ons toevertrouwen aan elkaar het oneindige zich in het eindige te kennen geeft. Het oneindige dat kenbaar wordt in het eindige: het is een sprekende uitdrukking die ik mocht ontlenuen van Roger Burggraeve.

En aan dat oneindige proberen wij beeld te geven met onze verbeelding, verbeelding die zijn bron vindt in onze menselijke bejegening, Onze verbeelding ziet dan genade uitgaande van oneindigheid die tegelijk persoon is.

Zo ook met Jesaja, de inspirator van de adventsperiode. De lezing van daarnet begint al onmiddellijk met een statement waarvan verwachting uitgaat. "Gij zijt toch onze vader". Gij zijt er toch, Gij, Oneindige, gij die uitvergroting zijt van het oneindige zoals wij die tussen elkaar mogen ervaren. Hij wist toen al hoe het leven maakbaar werd beleefd. Alleen doet hij het met zijn theologisch wereldbeeld waarin de Oneindige allesbepalend is. Hij drukt het uit, alsof Jahwe het zelf veroorzaakt: "Waarom, Jahwe, liet Gij ons van uw wegen afdwalen, waarom liet Gij ons hart verstenen dat het U niet meer vreest".

En wie waren voor hem dan de mensen die het leven als maakbaar ervarden? Dat waren voor hem de machtigen, de koningen, die militair ten strijde willen trekken tegen de dreigende Assyriërs en de Babyloniërs. Die hun macht en hun ongenaakbaarheid haalden uit de militaire strategie. Die zichzelf zagen als de machtige armen van hun legers en vergaten dat ze soldaten op het slagveld de dood injoegen. En die vergaten dat zij de bevolking voor die soldaten het eten uit hun mond moesten sparen.

Wat een machtig beeld zet Jesaja daar tegenover: "Mocht gij de hemel toch openscheuren om af te dalen?" En ik bedenk dan hoe Jesaja wellicht naar de hemel gekeken heeft: nl. de wolken en de blauwe lucht als letterlijk het einde van het bestaan. Wij weten ondertussen dat achter die blauwe lucht en die wolken zich een oneindige kosmos uitstrekt. Maar voor Jesaja moest dus de Oneindige aanwezig zijn in het licht dat straalt op de wolken en op de aarde. In de werkelijkheid zelf zag hij hoe de Oneindige het licht deed neerschijnen over goeden en kwaden, over machtigen en onmachtigen. Dat beeld is de bron van zijn verwachting over – opnieuw – het Leven dat naar ons toekomt. Als een oneindig krachtige bron die bergen doet wankelen, zo vult Jesaja nog aan.

Slotsom: wij mogen leven in verwachting. Niet alleen een leven dat wij zelf gemaakt en gepland hebben maar van een Leven dat uit zichzelf naar ons toekomt.

Dat is de taal van het visioen, het visioen dat op alle mogelijke manieren verwoord kan worden – en uitgezongen. Laat ons dan ook zingen: de avond komt met droefheid, met vreugde de nieuwe dag.

Dirk Druyts,
De Lier, 3 december 2017